

CONCEV

1931
1932

5

Vsebina petega zvezka.

Stran

1. Francè Podrekar: Brez posla . . .	Risba	113
2. Andrej Šavli: Cesta		114
3. Dipl. agr. A. Jamnik: Iz življenja kulturnih rastlin		116
4. Cmok. Ruska pravljica		119
5. Vinko Bitenc: Koledniki. Prizor iz sedanjih dni		121
6. Iz zgodovine naprstnika		123
7. Umotvori iz škatlic za vžigalice		124
8. P. V. B.: Sv. Sava in stavec, ki je iskal pravice. (Srbska narodna pripovedka)		125
9. Gustav Strniša: Dolgonos. Pesem		127
10. Marija Grošljeva: Bobi Nespodobi, začarani pes. Ilustrira E. Justin		128
11. Vinko Bitenc: Snežni mož. Pesem		130
12. Ferdinand Ossendowski: Življenje in prigode male opice. (Dnevnik šimpanzke „Kaške“.) Iz poljščine prevaja dr. Rudolf Molè, ilustrira Mirko Šubic		131
13. Razvedrilo se!		134
14. Iz mladih peres. (Prispevki „Zvončkarjev“)		136
15. Kotiček gospoda Doropoljskega	Tretja stran ovitka.	
16. Stric Matic — s košem novic	Četrta stran ovitka.	

Pokažite in priporočajte „Zvonček“ svojim znancem! Nabirajte pridno listu novih naročnikov! Čim večji bo krog „Zvončkarjev“, tem lepša in obsežnejša bo vsebina našega lista.

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto 30 Din, za pol leta 15 Din, za četrto leta 750 Din. Posamezni zvezki po 3 Din.

Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna. — Na ta naslov pošiljajte naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vposlane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Krakovski nasip 22.

Rešitve ugank, nalog itd. sprejemamo le prvih 8 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Dr. Pavel Karlin v Ljubljani. — Izdaja Konzorcij »Zvončka« (Dr. Tone Jamar). — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO

Štev. 5.—XXXIII.

Januar 1932.

Brez posla . . .

Cesta.

Andrej Šavilj.

Pod Slemenom leži vas. Skozi njo pelje široka bela cesta na sever in jug. Prihaja naravnost čez zeleno polje in se vzpenja v klanec nad vasjo. Ob cesti slonijo hiše in gledajo s temnimi okni v daljavo, kakor bi nekoga pričakovale.

V hišah rastejo že od nekdaj otroci...

Nekoč je bila ta cesta otrokom vrata v nebesa. Prihajala je, sam Bog ve odkod, in vodila daleč za goro. Po njej so vsak četrtek ropotali vozovi v oddaljeno mesto. V soboto so se vračali in vozili s seboj velika čuda. Vozovi s konji so prišli že k poldnevu. Neprespani vozniki so stopali ob konjih v dokolenkah in pokali z bičem. Pozno po poldne so privlekli po cesti naložene vozove počasni voliči, ki so stopali po ravni cesti, navzgor ali navzdol po klancu vselej enako merno in leno.

Takole spomladi je prinesla cesta svoje najslajše čare: smokve in prve črešnje, ki so jih pripeljali Dolinci in ponujali po hišah. Tiste dni pred Rožnico so šli mimo višarski romarji v procesiji, nesli so pisane zastave in peli svete pesmi. Ko so se čez nekaj dni vračali utrujeni in prašni, je eden izmed njih molil s suhim glasom naprej litanije, drugi so mu odgovarjali zateglo in mrmraje.

Kraj ceste so obstali otroci in gledali za njimi. Pri srcu jim je postalo čudno tesno, da sami niso vedeli zakaj. Romarje je že vzel ovinek, oni pa so še dolgo molčali in upirali poglede nekam v daljavo. Nato je spregovorila mala Francka in predlagala:

»Igrajmo se romarje.«

Od takrat naprej so igrali otroci novo igro, ki se jim je zdela čudo lepa in praznična.

Pod večer je prišel, sam Bog ve odkod, po cesti popotnik in potrkal pri dobrih ljudeh. Kakor da je svoj, so mu primaknili k mizi stol in mu je gospodinja potisnila žlico v roke, da je zajel iz skleda.

Po večerji so otroci tihi in mirni posedli okrog ognjišča in vprli svoje velike sanjajoče oči v tujca, ki je pravil o krajih, tako daleč za gorami, da si do takrat še misliti niso upali nanje. Kako čudno je, da dotlej niso mislili na ta čaroben svet, ko pa je prav za prav bil že ves izklesan globoko v njihovih srcih. Prišel je neznanec in odgrnil koprno s teh pokrajin, da so zažarele vse v soncu in zlatu.

Oče je odpeljal utrujenega popotnika spat na svisli. Takrat so se zdramili otroci iz sanj in obsuli mater s številnimi vprašanji o daljnem svetu, o velikih mestih, o bogastvih, srečnih ljudeh, o popotniku,

kam da pojde in odkod da je. Oglasil se je najmlajši med njimi in vprašal, zakaj neki tuji mož ne gre domov.

Mati je spregovorila in pravila zgodbo o desetnikih:

»Dogodi se, da imata oče in mati devet sinov, pa jima pošlje Bog še desetega. Ta je desetnik, zato mora po svetu. Dom mu je cesta in streha košato drevo v gozdu. Smreke so mu sestre in bori bratje ob poti.

Desetnik je večerni romar in gost. Hiša, od katere bi ga odgnali, bi še tisto leto pogorela.

Desetniki so med vsemi zaznamovani. Vedo marsikaj, kar drugim ni dano vedeti. Vidijo daleč naprej, kaj se ima zgoditi.

Vedo tudi, kdaj in kje bodo umrli...«

Mati je govorila, otroci so se zamaknili in poslušali. Ves večer so zri nemo pred se, kakor da ne vedo drug za drugega, kakor da so kdo ve kje.

— — — — —
Najmlajši med otroci pozno v noč ni mogel spati. Bilo mu je vroče, da se je premetaval na ležišču. Po navadi ga je bilo teme strah. Danes ga ni bilo. Čelo ga je peklo. Mučila ga je misel, ali mati spi.

Mati ga je čula in spoznala, da se z njim nekaj godi. Rekla je: »Zakaj ne spiš?«

Otrok ni odgovoril. Čez hip je povedal resno in odločno iz teme.

»Mama, jaz bom desetnik, kadar bom velik.«

Materi je bilo hudo, da bi najrajše zajokala. Vstala je, popravila otroka v postelji in rekla karajoče:

»Mevš, kako bi bil desetnik, saj imaš le šest bratov.«

Otrok je utihnil, zaspal pa ni še dolgo, dolgo... Morda je še upal na tihem, da ga usliši ljubi Bog, mu pošlje še tri brate, njega pa določi za desetnika.

Kdo ve?

Ni ga uslišal Bog, da bi mu poslal še tri bratce, vendar se mu je uresničila njegova otroška želja in se izprevrgla v bridkost. Zrastel je čas, ko pod Slemenom ni več le vsaki deseti, ampak že vsaki drugi sin desetnik in desetnica vsaka tretja hči.

Ko je dorastel, se je dvignil neke noči in šel z doma. Še solze, ki jih je ob brleči sveči prvič zagledal v očetovih očeh, ga niso zadržale. Šel je, kakor da je zaznamovan za desetnika in se ni več vrnil.

Kod danes hodi in kdaj se povrne, sam Bog ve. To pa vem, da ni sam, da roma danes križem sveta brez števila desetnikov, ki jih pričakujejo ob vsaki uri tihi domovi ob cesti in zrejo s svojimi temnimi okni v daljavo...

Iz življenja kulturnih rastlin.

Dipl. agr. A. Jamnik.

Trgal deček cvetke je dehteče,
rane prizadeval jim boleče...

Prav te besede so hodile na misel Slavku, ko sta z očkom šla po polju. »Kaj misliš, očka,« je dejal Slavko, »ali rastlino res boli, če jo utrgam ali drugače poškodujem?« »Kajpada jo boli, toda na svoj način,« je odvrnil očka. Nato je sledil tale razgovor:

Slavko: Ta je pa že bosa! Saj rastlina ni človek ali vsaj žival. — Očka: Res je, da je v tem nekaj razlike, vendar pa je tudi rastlina živa stvar.

Slavko: Joj očka, ti si pa tič! Bi me rad malo povlekel za nos. Ne boš kaše pihal! Potem bi vendar rastlina lahko tudi za menoj tekla, če ji živa! — Očka: Kakor da rastlina res še ne bi bila nikoli za teboj hitela? Leskovka je tudi rastlina ali vsaj njen del. In še prav imenitno si dirkal pred njo.

Slavko: To je pa nekaj drugega. — Očka: No, da, toda nekoliko mora biti tudi šale. Ali kljub vsemu je rastlina vendarle živa stvar. Poslušaj!

Vse kar se razvija iz semena odnosno iz jajčeca, vse kar se hrani, razvija, razmnožuje, pregiblje, dorašča, zori — in končno tudi umira — prištevamo med žive stvari. Tudi za rastlino velja vse to. Celó giblje se. Prostora sicer ne more tako zapuščati kot človek, ker je vkoreninjena v tleh, giblje pa se le na razne načine, ne samo zaradi vetra. K svetlobi in soncu se obrača prav nekako hote, po nekakšni lastni volji, ali vsaj lastni moči. Tudi rastlina je, ali kakor pravimo — hrani se.

Slavko: Kje pa ima usta?

Očka: Počakaj malo. Vsega hkrati ti ne morem povedati. Vse lepo po vrsti — kakor hiše v Trsti.

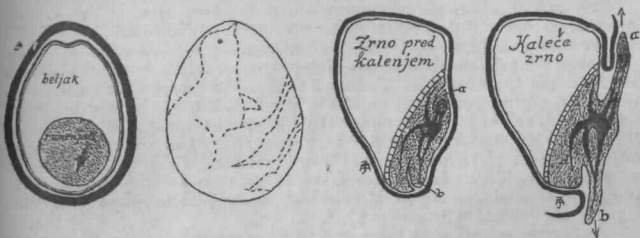
Na kratko ti povem, da rastlina nastane iz semena (jajčeca). Zrno mora ob svojem času priti v zemljo, da vzkali. Kmalu nato pokuka stebelce iz zemlje, v zemlji pa se razvije korenina. Rastlina se potem razrašča v zemlji in nad zemljo. Koreninice so tako rekoč njena usta. V glavnem si išče in jemlje z njimi iz zemlje hrano. (Nekaj ti bom povedal tudi o vlogi zraka in sončne svetlobe.) Hrano na svoj način prebavlja (presnavlja), da se bolje razvija in bolje raste. Kmalu že cvete. Iz cveta se razvije plod, odnosno seme. Ko zrno dozori in zopet pride v zemljo — se vse to, kar sem ti doslej pripovedoval — zopet znova začne. In tako je to šlo od nekdaj ter se bo ponavljalo do konca sveta.

Čeprav rastlina, ki je razvila seme, ob nekem času usahne — umrje, je vendarle večna, ker iz njenega semena vzklje prav taka rastlina kot je bila prejšnja. Nova rastlina svoje lastnosti podeduje po starših slično kakor človek. Novi rod je vedno podoben prejšnjemu in živi ter se razvija kakor prejšnji in skrbi, da rodu ne bo nikoli konec.

Slavko: To je pa res zanimivo. Niti opazil nisem, da sva medtem že dospela domov, prav pred hišna vrata. Kar še enkrat pojdiva na polje in dalje mi pripoveduj, prosim!

Očka: Za danes naj bo dovolj. Če boš priden, bom nadaljeval jutri in potem še večkrat.

Drugi dan je Slavko kmalu popoldne opravil svoje šolske dolžnosti in z očkom sta odšla na izprehod. Očka je tlačil neko knjigo v žep, vendar pa ga Slavko ni hotel vprašati, kaj je. Po glavi mu je vršalo samo vprašanje, kaj mu bo očka na tem izprehodu še vse povedal o življenju rastlin. Tako je bil ves vdan v to misel, da je celo pozabil vzeti žemljo in jabolko s seboj.

Komaj sta bila na ulici, že je Slavko opominjal očka na včerajšnjo obljubo. Očka pa je menil, da je na ulici preveč treba paziti, kod in kako hodiš, da se ti ne zgodi kaj zlega, in obljubil izpolniti besedo, ko bosta zunaj v mirni, prosti naravi. Dotlej je Slavku svetoval, da naj se kar nekoliko namaže z božjo mastjo, ki ji pravimo potrpljenje. Kmalu sta bila na poljski poti.

Očka: No sedaj pa kar začniva. Vidiš, vse živo prihaja iz jajčeca, Latinci so rekli — omne vivum ex ovo.

Slavko: Pa zakaj naenkrat začenjaš o jajcu, saj jajce ni rastlinsko seme?

Očka: Saj je tudi rastlinsko zrno v znanstvenem jeziku smatrati za jajce in beseda »seme« kakor jo v navadnem življenju uporabljamo, prav za prav ni pravilna. Sedaj bova primerjala kurje jajce in rastlinsko zrno, kako sta sestavljena, kako in pod kakimi okoliščinami se v njima začne razvijati novo življenje. Ako hočemo, da se iz oplojenega jajca zleže piščanec, moramo jajce dati pod kokljo. Ko ta na njem sedi, ga ogreva. Večkrat koklja zapusti gnezdo, da do jajec pride svež zrak. Takrat gospodinja jajca tudi nekoliko poškopri, da jim ne zmanjka vlage. Vse to si že videl pri teti, kajne.

Kadar n. pr. kuhano jajce presekaš na dve polovici, vidiš v njem beljak in rumenjak. Beljak je obdan s tanko kožico, preko nje pa je še apnenčasta lupina, da varuje notranjost. V rumenjaku je speči kalček, iz katerega se začne razvijati pišče, ako ga koklja ogreva. Beljak in rumenjak služita razvijajočemu se piščančku za hrano, dokler se po 3 tednih popolnoma gođen ne izmota iz jajca. Takrat se vpre z vso močjo ob ozke stene svojega domka, s kljunčkom pa pika v lupino toliko časa, da jo prebije. Še enkrat se dobro

napne! Resk, in lupina razpada, piščanček pokuka v beli dan in prvičrat se oglasi njegov čiv, čiv. — Očka sedaj potegne iz žepa knjigo in Slavku v njej pokaže prvi dve sliki, ki ju vidite na strani 117.

Slavko: Kaj pa na prvi sliki pomeni ona temna lisa v rumenjaku?

Očka: Ta lisa je kal zaplodka. Iz njega se razvije novo življenje. Razumeš sedaj?

Slavko: Da, očka. Kako imenitno je to in vendar tako preprosto. Toda, kako pa je z umetnim valenjem. Nekoč sem nekaj čul o tem. Očka, ali je res, da tudi stroj lahko izvali pišče?

Očka: Seveda. Spomni se, da sem preje rekel, da se pišče začne v oplojenem jajcu razvijati, čim nanje stalno vpliva primerna toplota in mu ne primanjkuje zraka in primerne vlage. Vendar je tu glavno toplota. Ako v stroju stalno vzdržujemo tako toploto kot sicer vlada pod kokljo, tedaj tudi stroj lahko vali. So stroji, ki valijo lahko po 50.000, da še celo po par sto tisoč jajc obenem. Ako narediva enkrat spomladi izlet na perutninarsko farmo na Lesnem brdu pri Horjulu, boš tak stroj lahko videl pri delu.

Evo, Slavko, sedaj pa se pomeniva o rastlinskem zrnu. Pogled najprej dobro drugi dve sliki. Predstavljata zelo povečano koruzno zrno v prerezu in sicer kaže prva speče zrno pred kalenjem, druga pa zrno, ko vzkali.

Kakor sva pri jajcu razlikovala lupino, kožico, beljak in rumenjak, tako isto vidiš tudi tu, čeprav v nekoliko drugačnem razporedu. Beli del notranjosti zrna obstoji povečini iz škroba in nekako odgovarja beljaku pri jajcu. Oni temnejši del, ki je s posebnim ščitkom ločen od škroba, pa si misli, kakor da je nekakšen rumenjak. (Slika 3.) V njem vidiš temne lise. To je speči kalček. Tudi tu se iz njega razvije novo življenje, vsa notranjost zrna pa mu s početka služi za hrano. Torej skoraj vse tako kot pri kurjem jajcu. Razlika je le ta, da tu, dovoli mi tako reči, rumenjak ne plava v beljaku, nego da sta ločena. (Glej sliko 4.) Zakaj neki?

V (kurjem ali ptičjem) jajcu se kalček, odnosno plod razvija v njega notranjosti in ko je piščanček popolnoma gođen — prebije lupino in pokuka v pravo življenje. Pri rastlinskem zrnu je stvar drugačna. Tudi temu je potrebna primerna toplota, vlaga in zrak, da se kalček začne razvijati. Zrno se v zemlji napoji vode in se močno napne, tako močno, da lupina (luščina) počí in kalček (zaplodek) začne nekako lezti iz zrna ven. Oni del kalčka, ki je na sliki 3. zaznamovan s črko a — sili v zemlji navzgor, (glej sliko 4.), oni, ki je zaznamovan s črko b — pa navzdol. Oni, ki sili navzgor, končno prodre iz zemlje ven ter se iz njega razvije nadzemeljski del rastline, medtem ko se iz navzdol razvijajočega dela razvije korenina. Rastlina se torej do popolnosti razvije šele zunaj zrna. Pišče ima že dovršena usta, pljuča, srce itd. do takrat, ko se izleže iz jajca, rastlina pa si razvije usta (korenino) in ostali del telesa šele zunaj zrna. Nekakšno srce in glavne žile pa ima rastlina že takoj ob kalenju precej razvite. Tě žile imenujemo tudi hranovod. Kakor vidiš iz slike 4. vodi tak hranovod iz postajajočega korenine (od ust) navzgor proti vrhu rastline. Dve taki hranovodni žili (zaznamovani na sliki 4. s črko c in d) pa segata še v zrno samo, da rastlinica iz nje dobiva potrebno hrano tako dolgo, da je vsa vsebina zrna izkoriščena in da si že začne sama dobivati hrano potom koreninic.

Ko rastlina vzkali in pride na beli dan, začne tudi dihati in nekaj hrane dobivati iz zraka. O tem se bova zabavala kasneje.

Slavko: Očka, to mi je pa všeč. Sedaj šele vidim, da rastlina res živi in precej slično kakor druge žive stvari. Toda, če so za razvoj rastlinskega kalčka s početka potrebni slično kakor pri kurjem jajcu samo toplota, vlaga in zrak, potem bi lahko tudi rastlinsko seme tako rekoč umetno valili z nekakimi umetnimi kokljami.

Očka: Seveda. Kar prepričaj se. Napolni posodico z vlažnim peskom in jo postavi v zmerno toplo sobo. Na pesek deni fižol ali žitno zrno ali nekaj deteljnih zrn (ki ti jih semenski trgovec v ta namen rad da brezplačno). Opazil boš najprej, da se zrnce napije vode in se precej močno napne. Par dni potem že počí luščina in kalček pokuka iz nje. Dobro deteljno zrnje kali že po 3 dneh. In kar ni vzkalilo vsaj v 8 dneh, smatramo za manj življenja sposobno. Čimprej in čim večji meri večji del kakega semena (zrna) vzkali, tem boljša pravimo, da je njegova energija (sila) kalivosti.

Slavko: Hvala očka. Pa tudi slava ti. (Šaljivo: Za sedanji čas občne krize si me naučil nekaj izrednega. Glej, ako bo mamici zmanjkalo kurjih jajec, ji bom lahko brž prinesel fižolova ali prosena jajca, da jih vbije v kozico in napravi imenitno cvrtje. In ako bomo pridejali še nekaj koškov znanstvenega jezika, bo jed celo sijajna. Tudi tebi jo prinesem v urad poln naprstnik. Cvička pa si boš natočil iz vodovoda).

Očka: Fant moj, ti znaš biti tudi šegav. Še rajši te imam.

(Dalje prihodnjič.)

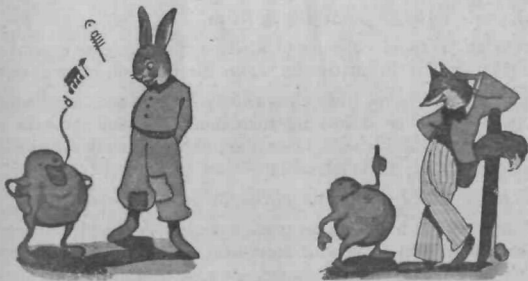
Cmok.

(Ruska pravljica.)

Nekoč sta živela ded in babica. Pa je zaprosil ded svojo ženo: »Skuhaj mi že vendar enkrat cmoke!«

Babica je vzela dve prgišči moke in jo zmešala s kisló smetano, scvrkla testo v sirovem maslu in postavila izgotovljen cmok na okno, da bi se ohladil.

Cmoku pa je bilo na oknu dolgčas. Prekotalil se je s krožnika na desko, z deske na ograjo, z ograje na dvorišče in naprej do vrat. Ko

se je tako valil po cesti, mu pride nasproti zajec in mu veselo zakliče:

»Cmoček, cmoček, pojedel te bom!«

»Ne pojej me, krivogledi zajček! Zapel ti bom pesemco, da boš kar strmel«, je rekel cmok in že je iz njegovih širokih ust zadonela pesemca o kisli smetani in sirovem maslu in o dedu, kateremu je ušel, pa še zbadljivka o zajčku, ki misli, da je pameten in premeten...

In cmok se je zakotalil in jo mahal naprej po cesti, zajček je pa gledal žalostno za njim.

Ko je prikolovratil malo dalje, sreča volka.

»Cmoček, cmoček, pojedel te bom!« je zatulil volk.

»Ne pojej me, sivi volk! Zapel ti bom pesemco, da boš kar strmel,« je rekel cmok in zapel z visokim glasom pesemco o kisli smetani in sirovem maslu in o dedu in zajčku, ki jima je ušel, pa še o volku, ki misli, da ga bo pojedel, pa se zelo, zelo moti...

Ko so se volku najbolj cedile sline, je bil cmok že daleč pred njim na cesti.

In ko je bežal zopet dalje, sreča medveda.

»Cmoček, cmoček, pojedel te bom!« je zagodrnjal medved.

»Zakaj me pa boš, ti taca kosmata? Zapel ti bom pesemco, da boš kar gledal!« je rekel cmok in zapel o kisli smetani in sirovem maslu in o dedu, zajčku in volku, katerim je vsem ušel, in o sebi, da ga ne bo nihče pojedel...

Zakotalil se je po cesti in jo rezal naprej. Medved je pa bil premalo uren, da bi mahnil za njim.

Zelo daleč je že bil cmok od svojega rojstnega kraja, ko sreča lisico.

»Cmoček, cmoček, tako si mehek in dober!« je hinavsko zacvilila lisica.

»Ali naj ti zapojem?« je vprašal cmok.

»Daj, daj!« je zvito pomežiknila lisica.

In cmoček je zapel pesemco o kisli smetani in sirovem maslu, o dedu, zajčku, volku in medvedu, kako so neumni in nespretni...

»Lepa pesemca je to, ljubi cmoček!«, je rekla lisica, ko je končal. »Škoda je le to, da te dobro ne razumem, ker sem stara in slabo slišim. Veš kaj, cmoček! Sedi no na moj gobček in mi zadnjo kitico še enkrat zapoj, toda malo glasneje!«

Cmoček je skočil na lisičji gobček in ponovil pesemco.

»Od srca sem ti hvaležna za prelepo pesemco, dragi cmoček,« ga je hvalila lisica, pa bi jo vendar še enkrat rada slišala. Sedi, lepo te prosim, na moj jezik, pa mi pesemco še enkrat zapoj, rada bi si jo utisnila v spomin.«

Lisica je stegnila dolgi in rdeči jezik in pridni pevec je skočil nanj.

»Ham!« je naredila prebrisana lisica z gobčkom in cmočka ni bilo nikjer več...

Koledniki.

Vinko Bišenc.

Prizor iz sedanjih dni.

(Silvestrov večer. Ulica v mestu. Ob strani plinova svetiljka. Okna hiš so razsvetljena. V ozadju krčma, nad njo napis »Restavracija«. Sneg in mraz. Iz restavracije se sliši vrišč in godba. Sem in tja hiti kdo po ulici.)

Stražnik (pride počasi od desne, postoji pred krčmo in odide naprej).

Revna žena (z otrokom v naročju, pride iz neke hiše; otroka, zavitega v cunj, stiska k sebi).

Le zaspančkaj, srček, pa nikar več ne jokaj, saj je mamica pri tebi! Ah, neradi dajo ljudje revežem, ni več usmiljenja na svetu! Koliko stopnic sem prehodila, na koliko vrat potrkala, pa sem komaj toliko dobila, da si kupim za nočjo drva. Bova lepo na gorkem, moj malček! Še malo večerje poprosim tam v gostilni, potem pa greva domov, dete, v najino revno barako. (Se približa restavraciji in vstopi.)

(Nastopijo trije dečki, napravljeni za tri kralje. Eden nosi v roki palico z veliko pozlačeno zvezdo, drugi posodico s kadilom, tretji pločevinasto škatlo.)

Gašper. Joj, kako me zebe!

Miha. Mene tudi!

Boltežar. Jaz se ves tresem!

Miha. Ti, Bine, je kaj prida v blagajni?

Boltežar. Boltežar, ne Bine — zapomni si že enkrat! (Poropota s škatlo.) Slaba je letos, bratca!

Gašper. Lojze, veš kaj ti povem?

Miha. Miha, prosim!

Boltežar. Kaj boš povedal, Nande?

Gašper. Nocoj sem Gašper, ne Nande!

Miha in Boltežar. Brž povej, no!

Gašper. Miha, poslej boš ti hodil naprej!

Miha. Zakaj?

Gašper. Ker mora tako biti. Sem videl na sliki.

Miha. Ni res! Ti moraš, ker imaš zvezdo.

Gašper. Pa ne bom! Se raje takoj slečem. (Hoče sleči plašč.)

Miha. Se bom pa še jaz slekel. Nikamor več ne grem. (Se prične slačiti.)

Boltežar. Dajta no mir! Ljudje prihajajo. (Vsi trije urno stopijo v zaporedno vrsto.)

Gospod in gospa (prihajata od leve.)

Gospod. No, zdaj sva pa tu. Pozna sva. Družba naju gotovo že pričakuje.

Gospa. Še lahko se boš nagledal tvoje družbe. (Hočeta stopiti v restavracijo. Gašper, Miha in Boltežar jima stopijo nasproti.)

Vsi trije (začno svojo pesem):

Prišli smo, prišli, trije možje:

Gašper, Miha, Boltežar — —

Gospa. Ah, kako sem se prestrašila!

Gospod. Kaj pa se podite po ulicah, pobalini?

— Zvezda ta nam kaže pot,
prosimo za mali dar.

Gospod. Kaj? Prosjačite? Ali ne veste, da je prepovedano, nadlegovati ljudi po ulicah? (Ženi) Vrzi jim nekaj drobiža. (Izgine v krčmo.)

Gospa. (Išče po torbici.) Saj nimam nobenega dinarja. Prav res, da ne. Pa drugič! (Odhiti za gospodom.)

Gašper. Zdaj pa vem, da je res kriza na svetu. Taka gospa, pa nima denarja!

Boltežar. O, ima ga že, pa ne za nas.

Miha. Kaj pa je to »kriza«?

Gašper. To je menda tista nesreča, ki jo najbolj občutijo reveži. Bogatinom pa ni sile ob njej.

Boltežar. Gremo poskusit v gostilno?

Miha. Saj smo že bili v tej gostilni, ali se ne spominjaš? Pa nas je gostilničar napodil.

Gašper. Bratca, za danes je dovolj. Pojdimo spat.

Miha in Boltežar. Spat? Kam neki?

Gašper. Iz veže te gostilne vodijo stopnice v klet. Tam nas ne bo zeblo.

Miha. A jaz sem lačen. Bine — ne, Boltežar — izprazni blagajno in nam kupi večerjo.

Boltežar. Bom že v veži, za mizo. Alo, za meno! (Vsi trije kre-
nejo proti vhodu v restavracijo. Iz nje stopi revna žena z otrokom
v naročju.)

Revna žena (se nasmehlja). Joj, koledniki! Odkod pa prihajate otroci?

Gašper. Iz Jutrove dežele.

Miha. Voščimo vam vse najboljše v novem letu.

Boltežar (potrese škatljo). In prosimo za mal prispevek v to blagajno.

Revna žena. Bom dala, bom. Saj ste sirote, kakor jaz. (Privleče iz žepa novec in ga vrže v škatlo.) V gostilno pa nikar ne hodite, boste slabo opravili. Ljudje so siti, pijejo in plešejo, pa se ne zme-
nijo za reveža.

Gašper. Gremo samo večerjat, potem pa se odpravimo spat.

Revna žena. Kje pa boste prenočili?

Miha. V kleti te gostilne.

Revna žena. Za božjo voljo, ali nimate doma in roditeljev?

Boltežar. Ta dva sta brata, brez očeta in matere. Jaz pa imam samo očeta, pa je šel po svetu za kruhom.

Revna žena (jih sočutno gleda). Ubožci! Veste kaj? V baraki, kjer stanujem, bom nocoj zakurila. Sobica bo topla. Če hočete, pa pojdite z menoj, dovolj prostora bo še za vas tri.

Vsi trije (veselo vzdikljejo). Hvala vam, gospa! Prav radi!

Boltežar. Jaz pa grem kupit kruha in še kaj drugega za pod zobe. Takoj bom nazaj! (Odhiti v restavracijo.)

Stražnik (prihaja z leve. Obstoja pred ženo in dečkoma). No, kaj še ne boste nehali beračiti? Da vas ne vidim več nocoj! (Odide samozavestno naprej. Oni gledajo osuplo, plašno za njim. Iz restavracije prihiti Boltežar s papirnatim zavitkom. Tiho, brez besed, se odpravijo trije kralji-koledniki in revna žena z otrokom v naročju naprej in izginejo za oglom.)

Iz zgodovine naprstnika.

Zgodovina naprstnika? Skoro šaljivo zvene te besede v stoletju najrazličnejših izumov in podjetnih rekordov. Marsikdo od vas se bo vprašal: Ali ima ta majhni, neznatni gospodinjski pripomoček tudi svojo zgodovino, ali ni naprstnik že od pamtiveka v posesti pridnih gospodinj, ali ne varuje njihove prste že najmanj od začetka civilizacije?

To pa je čisto pogrešno; kajti naprstnik je izumil šele l. 1685., in sicer dne 19. januarja, zlatar Nikolaj Benschoten v Amsterdamu.

Pismo, ki dokazuje resničnost te iznajdbe, so našli v zapuščini neke stare holandske družine. V tem pismu sporoča zgoraj omenjeni draguljar bivši gospodinj, da ji pošilja srebrni naprstnik, ki ga je sam izumil in izdelal, kot darilo k njenemu rojstnemu dnevu, in jo prosi, naj ga nosi, da varuje svoje drobne prste pri šivanju pred vbodi ostrih šivank.

Ta izvrstni izum so kmalu nato z navdušenjem sprejele vse amsterdamske žene, toda v vsesplošno uporabo je prišel mnogo pozneje. L. 1725., torej pred 207. leti šele, so pričeli na Angleškem izdelovati naprstnike v velikih množinah. Odtod so se kmalu razširili po vsem svetu in odprli vrata novi dobičkanosni industriji, ki je še za časa naših babic bujno cvetela. Danes seveda, ko se vrši izdelovanje oblek s šivalnim strojem in s stroji v tvornicah, nima ta drobní predmet več tolikšne veljave.

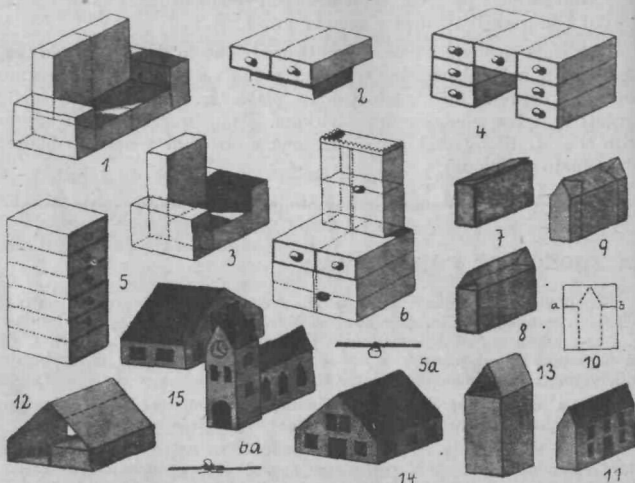
Toda v prejšnjih časih je pa bil naprstnik zaželeno darilo gospodinjam in marsikatera se je rada pobahala s polno skrinjo finega perila, ki ga je sama sešila in okrasila.

Tako je bilo nekdanj...

Umotvori iz škatlic za vžigalice.

Prazne škatlice od vžigalic otroci vedno radi zbirajo; vsako prazno škatlico je treba spraviti, marsikatero reč lahko shranimo v njej, da se nam ne pogubi. Napravimo pa lahko prav fletne igrčke iz teh navidez malovrednih reči. Če jih imamo že precej v zalogi, se lotimo kar pohištva za punčkinu sobico.

Na naši sliki vidimo celo vrsto takega pohištva. Divan (štef. 1) je napravljen iz šestih praznih škatlic z ovojkici. Dve tvorita sedež, dve naslonjalo in dve stranski naslonjali. Sedež in hrbtno naslonjalo lahko še podložimo z nekoliko vate in prevlečemo končno, ko smo vse škatlice zlepiili drugo k drugi, pohištvo z barvastim papirjem. Miza (štef. 2) sestoji iz dveh ovojkčkov

s predalima za namizno ploščo in iz ene škatlice, ki tvori podstavek ali noge mize. Predalčke namizne plošče opremimo še z majhnim gumbom za miznico, namizno ploščo pa prevlečemo s kolikor mogoče gladkim papirjem. Naslonjač (štef. 3) je napravljen ravno tako kakor divan, le sedež in hrbtno naslonjalo sta sestavljena iz samo po ene škatlice. Pisalno mizo (štef. 4) in omaro s predali (štef. 5) je prav lahko napraviti, saj nam slika prav nazorno pokaže njiju sestavo in izdelavo. Kuhinjska omara (štef. 6) sestoji iz sedem škatlic. Spodnje štiri predalčke odstranimo in jih nadomestimo spredaj z vrati iz kartona, zadnjo stran pa kar enostavno prelepimo. Za ključavnico oziroma za kljuko ali ročaj za odpiranje vrat služi košček žice (6a), ki ga potisnemo skozi karton, predali pa imajo za potezanje gumb (a). Nastavek na kuhinjski omari sestoji iz ene pokončno stoječe škatle, katere ovojkčec je na eni strani prerezan po sredi, kar tvori obenem tudi vratca z ročajem (glej 6a), kakor ga ima spodnji del. Vse skupaj zopet prevlečemo s papirjem, najlepše s takim, ki že ima natisnjene vzorce lesnih zrasti.

To pohištvo naj vam bo samo v vzgled, kako se takšne igračke izdelujejo; saj vemo, da boste poskusili napraviti še druge drobnarije, ki jih rabi punčka v svoji sobici.

Poleg tega pa lahko napravimo iz raznih škatlic tudi prav lične hišice; postavimo si lahko prav vso vas s hišicami, skednji, hlevi in cerkvijo. Na naši sliki je upodobljenih nekaj takih stanovališč za naselbino (števil 7—15). Napravimo jih na tale način:

Eno drgalno stran ovojkica škatlice odparamo na treh mestih z nožem (na tisti strani, kjer je tenka lesena ploščica dvojna!), in odpremo ovojkico. Ravno isto napravimo s spodnjim delom, da dobimo streho (glej števil 7 in 8). Škatlica sama pa ostane v ovojčku, da je hišica po izdelavi tudi dovolj trdna. Nato prevlečemo stranske zidove s papirjem (glej števil 9 in 10). Papir urežemo tako, da sega od slemena do tal. Pri a in b (števil 10) ga pa zarežemo. Ko smo prevlekli obe stranici hišice, napravimo isto na sprednji in zadnji strani. Na hišico nalepimo še okna, vrata in druge okraske iz barvastega papirja in prevlečemo končno tudi streho. Najboljše lepilo za ta dela je knjigoveški klej, ki je napravljen iz bele moke.

Hiša (števil 14) je narejena z dveh škatlic za vžigalice. Najprej odločimo od obeh ovojkic zopet stranski drgalni ploskvi, zavijamo pa sedaj oba pokrovčka navzgor, tako da dasta skupaj streho (števil 12). Hišo prevlečemo ravno tako kakor pri števil 11 s papirjem. Cerkev (števil 15) je narejena prav tako ko hiša, le zvonik (števil 13) je napravljen iz praznega kartonastega ovoja za zobno pasto, zdravila ali film in prevlečen s papirjem.

Sv. Sava in starec, ki je iskal pravice.

(Srbska narodna pripovedka. — Priredil P. V. B.)

ivel je nekdanj pobožen človek, ki se je bil že postaral, toda nikoli še ni bil videl pravice. Vse, kar je vedel, videl in slišal, da se na svetu dogaja, se mu je zdelo krivično, pa si je zaželel in prosil Boga noč in dan, naj dopusti, da bi vsaj enkrat v svojem življenju videl pravico.

Bog mu je željo izpolnil.

Enkrat je ta starček nekam šel, pa se je zamislil. Nenadoma zapazi pred seboj redovnika. To je bil sv. Sava. Ta mu reče:

— Starček, kaj bi si najbolj želel, da bi videl na svetu?

Starček mu odgovori:

— Najbolj si želim, da vidim pravico vsaj enkrat v svojem življenju. Vedno sem Boga to prosil, toda do sedaj mi še ni izpolnil te želje.

— To ni težko, reče sv. Sava. Splezaj na to drevo, pa boš videl pravico.

Starec s težavo spleza na drevo in vidi pred seboj veliko polje, preko katerega teče bistra reka. Ob reki raste grmovje in drevje. Preko polja prijezdi junak, ki je razkošno oblečen. Starec še nikoli v svojem življenju ni videl tako sijajno oblečenega jezdeca.

Ko jezdec vidi hladno reko, se mu v poletni vročini zahoče, da bi se v njej skopal. Skoči s konja, ga priveže h grmu in se začinja slačiti. Ker se pa boji, da bi mu kdo medtem ukradel denar, izkoplje pod bližnjim grmom z nožem v zemljo luknjo, skrije v njo usnjeno denarnico ter jo pokrije z zemljo.

Ko se je skopal, se obleče, sede na konja in odjaše, denarnico pa pozabi. Kmalu na to prižene pastir čredo koz k reki, da jih napoji. Ena izmed koz brska po grmovju, koplje z nogami in slednjič se pri-

kaže usnjata denarnica. Ko jo pastir zapazi, jo hitro pograbi, odžene koze in izgine s svojim plenom.

Nato pride prosjak, ves razcapan in truden. Napije se vode in prigrizuje suh kruh, ki ga je prinesel v svoji torbi. Ni se še dobro najedel, ko pridirka jezdec nazaj, skoči s konja, stopi k prosjaku in ga vpraša:

— Koliko časa si že na tem mestu?

— Komaj četrt ure, se glasi odgovor.

— Ali si videl koga tu mimo iti?

— Ne žive duše, Bog mi je priča.

Junak gre h grmu, kjer je bil zakopal svojo denar-

nico, in vidi, da jo je nekdo že odkopal in odnesel. Vrne se k prosjaku in mu reče:

— Če ni nikdo bil tu, potem moraš ti sam vedeti, kje je moja denarnica.

— Kako bom vedel, dobri človek? Ravno kar sem prišel in nimam pojma, kaj je s tvojo denarnico.

Toda junak ga noče poslušati. Reče mu:

— Ali mi vrneš moj denar, ali pa te na mestu ubijem.

Prosjak kliče Boga in vse svetnike za pričo, da ni vzel denarja, toda to mu malo pomaga. Junak ga tako silno udari, da ga ubije. Nato preišče vse prosjakove žepe in njegovo torbo, kakor tudi vso bližnjo okolico, toda ves njegov trud je bil zaman, denarnice le ne najde. Naenkrat se spomni, da ne sme dalje ostati na tem mestu, ker bi ljudje vedeli, da je on ubil tega človeka. Zato naglo sede na konja in odjaše.

Pa tudi starec, ki je vse to gledal z drevesa, se je spomnil, da bi ga mogli ljudje obdolžiti, da je on ubil onega prosjaka, ker se nahaja v njegovi bližini. Zato hitro, kolikor mu dopuščajo stare kosti, spleza z drevesa in odhiti v gorovje. Ko tam hodi po šumi, se mu spet prikaže sveti Sava in ga vpraša:

— No, starec, ali si kaj videl na polju?

Starec pa odgovori:

— Čuj, duhovnik, ti si meni rekel, da bom tam videl pravico, toda takšne krivice, kot sem jo videl danes, pa še v svojem dolgem življenju nisem doživel.

— Nisi videl krivice, mu odgovori sveti Sava, temveč pravico. Samo razumel je ne boš, dokler ti je ne razložim.

Starček pa se bridko nasmehne in pravi:

— Pri milem Bogu, to je vendar črna krivica, če mora človek umreti, pa ni niti kriv, niti dolžan.

— Le poslušaj, pa potem reci, ali je to krivica, ali pravica, pravi sv. Sava. Ali si videl onega junaka? Oče njegov je bil lopov in je ukradel ves denar nekemu seljaku in je tako postal zelo bogat. Pastir pa, ki je prišel koze napajat in je našel junakovo denarnico, je sin onega seljaka, ki mu je junakov oče ukradel denar. Pastir je odnesel denar, ki je njegov, a sam za to ne ve. Oče prosjaka, ki je bil prišel k reki, je bil hajduk in je ubil očeta onega junaka, in sedaj je pravica dosegla njegovega sina. Sedaj pa reci, da to ni bila pravica, kar si videl. Človek ne sme nikoli dvomiti o božji pravici, a tudi ne sme nikoli zlega storiti, ako noče, da bi se mu vračalo.

Pri teh besedah je sv. Sava izginil, starec pa je razmišljal o njegovih besedah in o onem, kar je bil videl na polju.

Gustav Strniša:

Dolgonos.

Drzni palček Dolgonos
rad bi našel čmrļev grad,
ki brez oken je in vrat,
kot je žvižgal črni kos.

V gradu pa so tri kadi,
vanje čmrļj skril je med,
sam pohitel v daljni svet.
Palček res gradič dobi!

Pridno išče sladki med.
Čmrļj se vrne, godrnjač,
Dolgonosek urnih krač
jo pobegne brez besed.

Čmrļj pohiti za njim,
mu brenči okrog ušes:
„Če še enkrat te dobim,
boš drugačen plesal ples!“

VESELE IN ŽALOSTNE ZGODBE NAVIHANEGA KUŽETA.
PRIPOVEDUJE MARIJA GROŠLJEVA.

ZVEČER. — BOBI PRVIČ V POSTELJI.

V VOLČJEM POTOKU STOJI GOSPA MARIJA Z NEUGNANČKOM JANČKOM V NAROČJU PRI OKNU TER GLEDA NA DOLGO CESTO, JELI BO ZAGLEDALA NA SKRAJNEM KONCU TEMNO, PREMIKAJOČO SE SENCO IN ČULA DALJNI ROPOT VRAČAJOČEGA SE VOZA...

DR-DR-DR-DR SE VRTE KOLESA PO CESTI PROTI DOMU.

»HI, HO, HEJ«, POGANJA HLAPEC JERNEJ VRANCA KOT PREJ. ŠPELA BRSKA PO ŽEPIH IN JIH PREVRAČA TER UGO-TAVLJA, DA IMA 6 DIN IN DVA KOVAČA.

NA MIRJU PRIPRAVLJA NUŠKA POSTELJ ZA KUŽKA.

ZVEZDAVE ZVEZDICE, KI SO OB BOBIJEVEM ROJSTVU PREBDELE VSO NOČ, PRIHAJAJO RADOVEDNO NA NEBESNI SKLON. KAJ TAKEGA PA ŠE NE! HI, HI, HI, SE SMEJEJO SREBRNI OBRAZKI, DA JIM PADAJO ŽAREČE SOLZICE IZ OČI IN V KRASNIH LOKIH BRZE NA ZEMLJO.

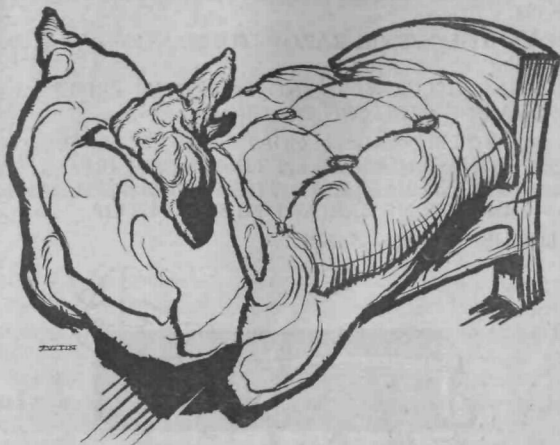
TODA NUŠKA IN BOBI NISTA VIDELA LEPEGA NEBESNEGA PRIZORA, PREVEČ STA BILA ZAMIŠLJENA, ZAPOSLENA, ZATOPLJENA.

»LEZI, LEZI«, VABI NUŠKA BOBIJA V PASJO POSTELJCO. BOBI NE VE, KAKO NAJ SE REŠI, DA SE NE OSMEŠI, KAM NAJ POČENE IN S ČIM SE ODENE.

IZ GLOBINE PASJEGA SRČKA VZDIHNE: »OJ, TE MESTNE NAVADE, TE GRDE RAZVADE!« PA GA GOSPODIČNA SAMA POLOŽI NA BLAZINO TER GA ODENE.

BOBIJU JE TOPLO, UGODNO.

»SLADKO SPANČKAJ, PUNKELJČEK, IN LAHKO NOČ«,
REČE NUŠKA IN ODIDE SPAT. BOBI JE SAM, PRVIČ V ŽIVLJE-

NU SAM. TESNO MU JE PRI SRCU. TAKOJ MU POHITE MISLI
K MAJKI, OČKE SE MU OROSE IN ZAPLAČE: »BOLJŠE PRI MA-
MICI NA SLAMICI, KOT V TUJINI NA MEHKI BLAZINI«.

OJ, KJE JE MOJ DOMEK,
KJE PASJI JE HLEVČEK,
OJ, MAJKA, NE ČUJEŠ,
DA JOČE TVOJ REVČEK.
KAKO NAJ V TUJINI
BI SLADKO ZASPAL,
KO ZGUBIL SEM BRATCE
IN TVOJO LJUBAV.

III, OOV, OOV, IHTI NATIHOMA. SRAMUJE SE BOLESTI.

TODA NE! PSICEK SE NE CMERI. PSICEK JE ČVRST, OD-
LOČEN, NEUSTRAŠEN, POGUMEN. CMERIJO SE EDINO ONE
OMEHKUŽENE MIJAVČICE-HINAVČICE.

ČE JO DOBIM KDAJ V PEST, GORJE JI! VELIK SEM ŽE, V
HINAVSKI OBRAZ JI ZASADIM ZOBE. PRAV ZARES, ZARES,
DA JI BO TEKLA KRI IZ NOSKA IN UŠES.

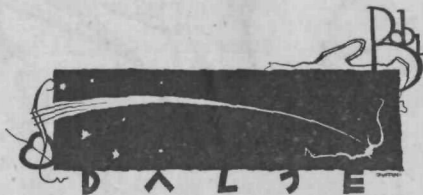
V MISLIH SE JE RAZŽIVEL V ZMAGOVIT BOJ TER POZABIL ZA TRENUTEK NA SRČNO BOL. A KO JE BILA ŽE VSA MAČKA RAZPRASKANA, RAZGRIZENA, RAZKOSANA, JE MORALO BITI BOJA KONEC IN MISLI MU ZOPET UIDEJO K MAJKI.

SPOMNI SE NJENIH RAZODETIJ, NASVETOV, NAUKOV, UKAZOV.

DVIGNE USLUŽNO DESNO ŠAPICO IN PRISEŽE NOVI GOSPODARICI ZVESTOBO DO GROBA.

LE TEBI DARUJEM ZDAJ SVOJE ŽIVLJENJE,
POSLUŠEN, POKOREN TI SLEHERNI HIP,
VDANO IN ZVESTO TI HOČEM SLUŽITI,
DOKLER NE ZASTANE MI SRČNI UTRIP.

UTRUJEN KMALU ZASPI...

Vinko Bitenc:

Snežni mož.

Jaz sem možiček, debel možiček,
pravijo mi snežni mož;
tam za vasjo sem rojen, na trati,
v mrzli dobi ledenih rož.

Moja obleka je bela in hladna
in se prečudno lesketa;
moje telo in še dušica moja —
vse je iz čistega snega.

Črne oči — dva oglja ugasla,
usta in nos — leseni klin,
vendar se vedno smejem veselo,
svež in bister je moj spomin.

Velik cilinder nosim na glavi,
v roki pa brezovko vihtim,
če se ponoči kdo mi približa,
ga neusmiljeno napodim.

Toda — na žalost — moje življenje
traja le nekaj kratkih dni;
sonce z neba obsije me žarko,
v nekaj urah — pa več me ni.

Dnevi novih vtisov.

Sedaj pišem redko.

Prvič — štedim papir. Drugič — nimam časa. Vedno predstave, ploskanje, težko delo... Denarja zaslužimo sedaj mnogo. Jožef si je omisllil novo obleko.

Jaz sem tudi dobila nove zelene hlačke in bel klobuček. Le Pavelček še po starem hodi v raztrganem suknjiču in v zakrpanih hlačah. Zakaj? Saj če bi ne bilo njega, ne bi delala z Jožefom. Pavelček me je naučil novih umetnosti. Znam zvoniti, tolči po bobnu, igrati na trombo in streljati. Streljam iz male puškice. Hotela bi vedeti, če bi bilo mogoče iz nje ustreliti leoparda? Če bi kdaj srečala leoparda, bi poizkusila...

Obhodili smo vse okolične vasice in dve mesteci. Dolgo časa sem že prebila z Jožefom in Pavelčkom. Mnogo več nego z Žano. Nikdar ne mislim nanjo. Zato zelo ljubim Pavelčka in imam rada Jožefa. Celo takrat, kadar je pijan. Sedaj, ko se mu bolje godi, pije redkeje. Vendar se včasih še napije. To se dogaja takrat, kadar govori s temnim glasom: »Teško mi je danes pri duši!«

Kaj je to »duša«?

Često slišim to besedo, dasi ne vem, kaj naj pomeni. Slišala sem nekoč, kako sta se dva vaščana srdito prepirala.

Eden je govoril: »Jaz vam povem, sosed, da ima Jožefova opica dušo!«

»Ne!« je ugovarjal drugi. »Opica je žival. Ne more imeti duše!«

»Ti misliš, da ima le človek dušo?« je nadaljeval prvi vaščan. »Trdim, da jo imajo tudi opice.«

»Če živi v opici duša, si torej tudi ti opica, Robert!« se je zasmeljal sosed.

»Ti sam si opica!« je izbruhnil vaščan.

Začela sta se obkladati s pestmi. Kako sta nespametna! Jaz sama ne vem, če imam dušo. Kako pa se morejo oni za to prepirati? Zakaj je bil visoki vaščan užaljen, ko ga je sosed imenoval opico? Ali je to zelo slabo biti opica?

»Opica je žival,« je povedal eden izmed vaščanov. Mar je biti žival zlo?

Šimpanzi imenujejo živali vse to, kar napada in ubija. Živali so leopard, kača, serval, civeta, lev... Šimpanzi ne napadajo in ne ubijajo. Zamorci ubijajo opice. Beli človek je ubil slona.

Človek je tudi žival? Ne vem, ali dobro mislim? Nimam nikogar, ki bi mogel odgovoriti na to vprašanje. Škoda!

Predvčerajšnjim se je Jožef spet napil žganja. Zardel je in glasno prepeval. Poizkusil je celo skočiti skozi kolo. Bil je vesel, zelo vesel.

O, jaz sem bila tudi vesela, ko so me napojili z žganjem! To je zelo slabo in nevarno!

Jožef se je namah razžalostil. Oči so se mu bleščale. Začel je očitati Pavelčku. Zamahnil je nanj s palico. Skočila sem in zgrabila Jožefa za roko.

Odpahnil me je in preteče dvignil pest.

Pavelček me je ubranil. Pijani Jožef ga je premlatil.

Jokal je grenke solze. Jokala sva oba.

Jožef je kričal nekake neznane besede. Naposled je zaspal.

»No, sedaj bova imela mir nekoliko dni,« je vzdihnil Pavelček, tipaje pobite boke.

Drugi dan je Jožef hodil v skrbah in osramočen. Ni nam gledal v oči. Šel je v mesto in se vrnil z velikim zavojem.

Pavelček je dobil novo obleko. Jaz pet banan, svežih in sladkih kakor sladkor.

Jožef ni zloben. Zelo je nesrečen... Morda je tudi on izgubil mamico in atka?

Ubogi Jožef!

Dan uspehov.

Našla sem v skrinji košček papirja.

Sedla sem v senco in pisala. Jožef je to opazil in me pazljivo ogledoval. Naposled je nekaj zamrmral in šepaje odšel.

Zvečer mi je postavil na nos čudovit predmet.

Ko me je Pavelček ugledal, je zaklical: »Kako je to zabavno! Mala opica z naočnikil«

Jožef mi je potisnil v roko košček papirja in svinčnik.

Začela sem takoj pisati. Moja tovariša sta se valjala od smeha.

»Jutri pojdemo v mesto!« je povedal Jožef.

Pavelček me je naučil pisati na male koščke papirja. Devala sem jih v ovojček in lepila. To sem znala po treh kratih. Takoj sem razumela, zakaj je šlo mojemu prijatelju.

Dajala sva predstave po dvoriščih velikih mestnih hiš.

Nekoč se je Jožef vrnil iz mesta zelo zadovoljen.

»Jutri nastopimo v cirkusu!«

Cirkus — to je velik dom, zgrajen iz belih in zelenih plaht.

V cirkusu sem nastopala prav za prav jaz.

Jožef v črni obleki je stal pri meni in je le govoril, kaj naj storim.

Prekopicala sem se, hodila po rokah, skakala skozi kolo, žvižgala, igrala na trombo, streljala in tolkla po bobnu, da je kar donelo.

Posrečila sta se mi dva lepa saltomortale double.

Naposled je nastopila najvažnejša točka.

Sedla sem k mizi, si nataknila na nos očala in začela pisati.

Dala sem papirček v ovojček, stekla in ga ponujala občinstvu.

Mahala sem s klobukom in veselo žvižgala. Cirkus se je tresel od ploskanja, krikov in smeha.

Dobila sem mnogo sladkorčkov, pomaranč, hrušek in jabolk.

Jožef je kar gorel od radosti.

Cirkuški direktor me je božal in hvalil. Ena izmed umetnic me je poljubila v čelo.

Nekaj dni sem nastopala v cirkusu. Bil je vedno nabito poln.

Vsakokrat sem z očmi iskala Zo-Zo.

Kakšna sreča bi bila, če bi prišla v cirkus!

»Veš, draga opica«, mi je pravil Pavelček, »na oglasih te imenujejo ,drugega Morica'! Ho, Ho! To ni šala!«

Nisem poznala besede »oglas« in nikdar tudi nisem ničesar slišala o »Moricu«.

Vendar se mi je zdelo, da je prvo in drugo dobro...

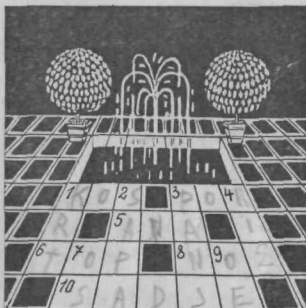
(Dalje prihodnjič.)

Naše uganke.

1.

KRIŽALJKA „VODOMET“.

Številke pomenijo: navpično: 1. živalco v zemlji, 2. veter, 3. dom čebelic, 4. vrsto žita, 7. del voza, 9. četrti in drugi samoglasnik.

Vodoravno: 1. ptico, 3. kuhinjsko zelišče, 5. žensko ime, 6. strelno orožje, 8. orodje, 10. jesenski pridelek.

*

2.

POSETNIKA.

Zvonko Vuga-Krčan

Kaj je ta deček?

3.

ZLOGOVNICA.

(Sestavil J. W.)

Iz naslednjih 46 zlogov je sestaviti 16 besed: be — bi — bre — ca — ce — če — či — da — di — du — du — e — ek — ga — in — ja — jen — ka — kre — ku — li — mav — mrož — nav — nje — o — o — or — re — ri — ro — ru — sal — se — slav — sno — sta — šik — ta — ta — tor — va — va — za — ži.

Besede značijo: 1. vrh v Julijskih Alpah; 2. kemično prvino; 3. seno; 4. žabo; 5. osebo v »Krstu pri Savici«; 6. izterjevalca; 7. rojstni kraj slov. pesnika (na Gorenskem); 8. žensko ime; 9. evropski vesletoč; 10. vrh v Zetski banovini; 11. mesto v Zetski banovini; 12. vodno vilo; 13. del tkanine; 14. mesto v Dravski banovini; 15. državo v Aziji; 16. morskega sesalca. — Početne in nato tretje črke vsake besede, čitane navzdol, povedo narodni pregovor.

*

4.

BESEDNA UGANKA.

1. Gorljiva tekočina:
2. poljski pridelek:
3. prva žena:
4. ženski poklic:
5. del sv. maše:
6. vodna ptica:
7. zaporedna številka:
8. del obraza:

Začetne črke od vzgoraj navzdol povedo ime največjega slovenskega pesnika.

REŠITEV UGANK IZ DECEMBRSKE ŠTEVILKE:

1. Zastavica v podobah: Vsem Zvončkarjem želimo vesel Božič in srečno Novo leto!

2. Križaljka Novo leto: Navpično: 2. Amerika, 3. Koroška, 5. Metlika, 7. Goriska, 9. Beograd, 22. tir, 23. v s. Voda, ravno: 1. da, 3. km, 4. smo, 6. aga, 8. oba, 10. ne, 11. tri, 12. rod, 13. os, 14. in, 15. kg, 16. ti, 17. štv., 18. Ivo, 19. smrt, 20. kis, 21. na, 24. ar, 25. vas, 26. lan, 27. idi.

3. Zemljepisna zlogovnica: (V zlogovnico je natresel nagajivi tiskarski škrat nekaj napak, ki pa so jih bistroumni Zvončkarji v svojih rešitvah že sami poruntali: med zlogi manjka zlog »šk«, namesto »trg pod Storžičem« mora stati »mesto v bližini Storžiča«): 1. Reka, 2. Omišalj, 3. Gorica, 4. Arvež, 5. Škofja Loka, 6. Kočevje, 7. Ajdovščina, 8. Slovenji Gradec, 9. Litija, 10. Apatin, 11. Tržič, 12. Idrija, 13. Novo mesto, 14. Aleksandrovo (Roška Slatina).

Kako bodo koticarji zapeli o božiču? Rešitev:

Kaj se vam zdi, pastirci vi,
ste li kaj slišali?
Oj srečni čas, veselja glas
z nebes doni do nas!

Vse tri uganke so rešili:

Babič Miloš, Gruntar Srčan, Ljubljana; Zlatica Jug, Studenci pri Mariboru; Dobraje Anton, Ostrožno pri Celju; Tušek Mirko, Kranj; Zagar Vinko, Boh. Bistrica; Saša in Ivan Fajgelj, Dubrovnik; Marjetica Vasič, Novo mesto; Malči Weibl, Metlika; Bučar Miloš, Ruše pri Mariboru; Šumenjak Slobodan in Miran, Murska Sobota; Dušan in Boris Dernovšek, Sv. Barbara v Slov. Goricah; Roš Božica, Dol pri Hrastniku; Roš Sanda, Celje; Macarol Milica, Gor. Pirnice; nekdo iz Djurdjevca, ki se ni podpisal.

Zaradi pomanjkanja prostora to pot imen tistih, ki so rešili samo dve ali eno uganke, ne moremo priobčiti!

NAŠE NAGRADE.

Takole jih je razdelil muhasti žreb med pridne in iznajdljive ugankarje:

1. Slobodan in Miran Šumenjak, Murska Sobota: E. Gangl, Zbrani spisi V. zv.
2. Dušan in Boris Dernovšek, Sv. Barbara v Sl. goricah: I. Lah, Češke pravljice.
3. Miloš Babič, Ljubljana: A. Rapč, Mladini, VI. zv.
4. Malči Weibl, Metlika: Korban, Vito milova železnica.
5. Miloš Bučar, Ruše pri Mariboru: Komanova, Narodne pravljice in legende.

Vsem nagradencem želimo obilo zabave pri čitanju teh lepih knjig. Pa kmalu naj se spet kaj oglase!

Drobiž — navskriž.

Pred kratkim je bil prodan v Londonu eden redkih izvodov nemškega prevoda sv. pisma, ki ga je natisnil prvi tiskar Gutenberg l. 1455., za ogromno vsoto 30.000 angleških funtov (6.300.000 Din).

*

V neki opekarni pri Innsbrucku v Avstriji je odkril neki delavec v ilovici okamenelne ostanke poldrug meter dolge ribe iz srednje ledené dobe, tedaj iz dobe pred kakšnimi 100.000 leti.

*

Ob priliki Balkaniade (velike sportne prireditve balkanskih držav v Bolgariji) je izdala bolgarska poštna uprava serijo pisemskih znamk, ki predstavljajo razne sportne panoge.

*

Staro nemško torpedovko »Panter« so te dni v pristanišču v Kielu prodali na javni dražbi. Kupila jo je neka tvrdka iz Frankfurta kot staro železo za 60.000 dinarjev.

Najnovejša iznajdba moderne tehnike je užitno milo, ki nima nobenega okusa, ni ne grenko, ne sladko, je popolnoma neškodljivo za želodec in je celo redilno. To milo bodo rabili za izdelovanje raznih past za zobe.

*

Najgloblji rudnik na svetu se nahaja v Morro Walho v Braziliji, iz katerega pridobivajo zlato rudo že preko sto let in v katerem je zaposlenih preko 3000 rudarjev. Rudnik je globok 2500 m: zrak pa morajo do dna dovajati s posebnimi črpalkami, ker je globoko v zemlji vročina tako neznosna, da bi brez svežega zraka ne mogli vzdržati noben človek.

*

Tudi nebatičniki niso varni pred ognjem. V New Yorku je pretekli mesec izbruhnil požar v nekem takem nebatičniku. V silni zmed, ki je nastala med stanovalci, je mnogo ljudi skočilo iz visokih nadstropij in se do smrti ponesrečilo.

Iz mladih peres . . .

(Prispevki »Zvončkarjev«.)

Marica Oblakova:

MOJA POT IZ AMERIKE V JUGO-SLAVIJO.

Helena je pa bila pravo nasprotje svojih sester. Imela je živahne rjave oči in malo skodrano glavico. Živa je bila kakor solnčni žarek, zdaj tu, zdaj tam. Povsod je je bilo zadosti. Sedaj je nagažala tu, trenutek pozneje že drugod. Jeziček ji je bil vedno namazan, besed ji ni nikoli zmanjkalo. Bila je zelo navihana. Včasih nismo vedele, ali bi se smejale ali jezile.

Drugi dan mi je prišla izvrstna misel v glavo. Šla sem h kovčku in brskala, dokler nisem našla, kar sem iskala. Privlekla sem na dan majhno opico, seveda iz blaga. Od daleč je izgledala kakor živa. Natakem jo na desno roko in grem na krov. Bila je tako narejena, da se vtakne središček v glavo, palec in kazalec pa v njeno levo in desno roko; potem se gibljejo prsti in opica je kakor živa. Moja opica Joko (izgovori Zoko) zna tedaj salutirati, priklanjati se in osle kazati.

Šla sem počasi po stopnicah na krov. Levo roko sem držala tako, da se ni videla desnica. Učinek je bil ta, da so popotniki obstali začuden, ko so opico zagledali. Nekaj časa se ji niso upali približati, ker so mislili, da je res živa. Opica jim je salutirala, se klanjala in na koncu pokazala osle za hrbtom. Drugi so se ji od srca smejali. — A otroci? — Ti so šele gledali. Usta so imeli odprta in kar ganili se niso z mesta. Ko sem se jim hotela malo približati z opico, so se kriče zapodili k materam. »Mama, mama, saj bom priden! Ne smeš pustiti opice blizu.« — Nastal je grosoviti smeh. Posebno smešen je bil dogodek z nekim fantkom, ki je bil okrog pet let star.

Ta fantek bi bil zelo rad »afnico«, kakor je rekel, malo pobožal. Že je stegnil roko prav boječ, a ko ga je hotela opica malo pobožati, se je od strahu sesedel na tla. Ljudje so mu dokazovali, da ni opica nič huda. Zopet so ga pripravi, da bi dal opici roko, ali jo vsaj malo pobožal. Previdno ji je pomolil roko, a jo zopet odtegnil. Ko ji je po dolgem času res dal roko, se je tako razveselil, da jo je objel. Naslednji je dal celo poljubček. Potem je vsakemu pravil, da se nič več »afnice« ne boji, ker ga ni ugriznila. Drugi so ga seveda med smehom pohvalili. — Imeli smo mnogo zabave s to opico.

Tako je pretekel že peti dan, odkar nismo videli suhe zemlje. Povsod, kamor pogledaš, samo morje, morje, valovje.

Bilo je dopoldne ob osmih. Marga in jaz sva sedeli na stebričkih in se pogovarjali. Pravila mi je, da so vsi: oče, mati in otroci poslani nazaj v Romunijo. Oče je namreč šel v Ameriko pred več leti brez nekega potrdila. Sedaj so jih vse vkup deportirali, to je odpotali nazaj. Margi je bilo hudo, ko mi je to pripovedovala, da je napol jokala. Meni se je zelo smilila, a nisem je znala potolažiti. Bili so res nesrečni. Imeli so vsega skupaj (kakor sem zvedela pozneje od drugih) dva večja kovčka in štirideset dolarjev. Štirideset dolarjev je okrog dva tisoč dvesto štirideset dinarjev. Vožnjo s parnikom so imeli zastopaj, a iz Trsta v severno Romunijo bi morali sami plačati voznino. S tem denarjem bi morali vsi živeti. Mogoče, da pridejo v Romunijo, a kaj potem? Nobenega sorodnika ali znanca niso imeli. Brez strehe — brez kruha. — A to še ni bilo zadosti. Ena nesreča nikoli ne pride sama. Vsi kovčki so srečno prišli na cilj, samo eden se je izgubil in ravno ta je bil njihov. V tem kovčku so imeli obleke in druge potrebne stvari. V drugem so imeli samo drobiž, kakor: krtače, ščetke za zobe, kozarec, brišče itd. — Ubogi ljudje!

Nekega dne sva šli z Margo, Heleno — kakor bi rekli — raziskovat prvi in drugi razred. Prvi in drugi razred je bil na drugem koncu. Po našem delu, to je sprednjem, sva se že imenito spoznali. Skoro bi lahko rekli, da sva vedeli za vsak kotiček. V zadnjem delu pa še nisva bili. Tako sva hoteli pogledati, kako se tam imajo. Hodiva in hodiva po raznih hodnikih, po stopnicah gor in dol. Naposled prideva pred krasno dvorano. Seveda radovedno pokukava noter. Kaj sva videli? — Videli sva lične mizice, okrog katerih so sedeli ljudje v večernih oblekah ter pili šampanjca. Pili so in se smejali. V desnem kotu je bila godba, v levem so plesali. Dvorana je bila vsa okrašena s cvetjem. To sva gledali, seveda tako, da naju oni niso videli. — Dolgo časa sva opazovali veselo družbo, a naposled sva se odločili, da greva nazaj. Ko sva prispeli na naš konec — po dolgih ovinkih in hodnikih — nas je že zvonec klical h kosilu. Bili sva zelo lačni. Ko je bila jed prinesena na mizo, so se nama oči zaiskrile od veselja.

Po dolgem času sem se dodobra najedla. Dobili smo: zrezek v omaki, krompir in salato. Na koncu pa še po eno lepo jabolko in košček dobrega sira. Da bi vsaj kaj podobnega dobili vsak dan, potem bi že bilo!

(Dalje prihodnjič.)

Velecenjeni g. Doropoljski!

Oprostite mi, da Vam prikrat pišem. Že četrto leto naročujem Vaš cenjeni list. Zelo mi ugaja. Prosim Vas, da me sprejmete v Vaš kotichek. Jako rada sem čitala pripovedko »Kralj viharjev«, Hodim v 5. r. osnovne šole. Uči me g. Vudler, ki mi je zelo všeč.

Prisrčno Vas pozdravlja

Jelica Milutinović,
Celje.

Odgovor:

Ljuba Jelica!

Hvala Ti za pisemce in pozdrave, ki jih iskreno vračam.

Gospod Doropoljski.

*

Velecenjeni g. Doropoljski!

Oprostite, da se tudi jaz oglasim v Vašem koticčku. Že 4 leta sem naročena na Zvonček. Najbolj mi ugaja dnevnik šimpanzke Kaške. Hodim v 5. razr. osnovne šole. Najljubša predmeta sta mi računstvo in zgodovina. Prosim, da tudi moje pisemce objavite v Vašem cenj. koticčku.

Pozdrave pošilja vdana

Zdenka Hrovatova,
Ormož.

Odgovor:

Draga Zdenka!

No, ker mi pišeš, da rada računaš, mi pa tole potuhtaj:

Koliko je to gosi? Ena gre pred dvema, ena med dvema, ena pa za dvema.

Leno Te pozdravljam!

Gospod Doropoljski.

*

Velecenjeni g. Doropoljski!

Tudi jaz se Vam upam pisati. Zelo mi ugaja Zvonček. Posebno rad prebiram pisemca iz Vašega koticčka. Hodim že v V. razred. Najljubša predmeta sta mi zemljepis in zgodovina. Imam zelo dobrega gos-

spoda učitelja. Lepo Vas, prosim, pričbíte še moje pisemce v Vaš cenjeni kotichek.

Vas iskreno pozdravlja

Zdenko Matek,
Hrastnik.

Odgovor:

Dragi Zdenko!

Ali pridno čitaš letos v »Zvončku«? Ali pridno čitaš letos v »Zvončku«? Če imaš res veselje za zemljepis in zgodovino, ki sta dva zelo važna in lepa predmeta, boš od teh zanimivih člankov lahko mnogo pridobil. Mar ne?

Pozdravljen!

Gospod Doropoljski.

*

Velecenjeni g. Doropoljski!

Danes Vam pišem prvič. Dolgo sem že naročena na »Zvonček«, a nisem Vam nikoli nič pisala. Sedaj sem se ojunčila in Vas prosim, da ne zavržete mojega pisma. Stanujem v Šiški. Tu je sedaj mnogo novega. Sem pri šišenskem Sokolu, ki zida sedaj nov Sokolski dom. Komaj čakam, da bo dograjen. Sedaj imamo telovadbo v šišenski šoli. Pri nas imamo tudi novo farso cerkev. Je zelo lepa. Sedaj zaključujem svoje pismo in Vas iskreno pozdravljam. Prav tako tudi moja prijateljica.

Zagradnikova Mara in
Rusova Minka
iz Šiške pri Ljubljani.

Odgovor:

Ljuba Mara!

To bo praznik, ko boste otvorili sokolski dom, ponosno stavbo, posvečeno telesni in narodnostno duhovni vzgoji v najčistejšem jugoslovenskem smislu. Takrat pridem pa prav gotovo tudi jaz k slovesnosti. Morda se ob tej priliki osebno seznanimo. Saj boš Ti nastopila takrat, kaj ne?

Prav lepo pozdravi tudi Minko!

Zdravo!

Gospod Doropoljski.

Slovenski skladatelj frančiškan pater Hugolin Sattner je praznoval dne 29. novembra osemdesetletnico svojega rojstva. Jubilantu so priredili na predvečer združenjski pevski zbori podelnico, drugi dan pa velik koncert slavljenčevih skladb.

Najvišji dimnik v Evropi ima mestna elektrarna v Lipskem. Visok je 137,5 m in so ga zidali cela dva meseca.

Ameriški kemik dr. Hildebrand je našel neko tekočino, s katero prepojen les niti v najhujšem ognju ne more zgoriti.

V Franciji, v mestu Messacu pri Bordeauxu, se je te dni zgodil izredno zanimiv naravni pojav. Po kratki plohi so bile ceste in ulice pokrite z malimi 8–10 cm dolgimi ribicami, ki so padale z dežjem. Na prometnih cestah so jih mnogo povozili avtomobili, veliko količino pa so jih pobrali prebivalci, začuden nad tem čudovitim pojavom.

Letos poteče 100 let, odkar je prišla v promet cigareta v svoji sedanji obliki. Priopovedujejo, da je cigareta nastala na ta način, da so vojaki, ki jim je primanjkovalo pip za pušenje, začeli rezati tobak in ga zavijati v papir ter ga kaditi. Ti vojaki so bili torej prvi, ki so kadili cigarete.

Najmrzlejši kraj na svetu je Vrhovansk v Sibiriji. Povprečna najvišja temperatura znaša v tem kraju 63° C pod ničlo.

Število prebivalstva v Franciji znaša 40.834.923; od teh 38.944.000 Francozov, ostali so tujci.

Volkovi in medvedi so se zadnje dni, ko pritiska hud mraz, številno pojavili v nekaterih krajih Hercegovine. V selu Luki so napadli ovčjo stajo, kjer so raztrgali 18 glav drobnice.

Kravo smatrajo Indijci za sveto žival; zato se lahko te živali nemoteno sprehajajo po ulicah in to celo v največjih indijskih mestih.

Silen potres je pretekli mesec divjal v pokrajini Calamati na Grškem. Potres je bil zelo silovit in je porušil mnogo hiš, obenem pa zahteval tudi več človeških žrtev ter nad sto ranjenecv.

V neki zagrebški trgovini je bila te dni razstavljena slika kraljeve rodbine, ki je vzbujala splošno pozornost. Slika je namreč sestavljena iz 100.000 poštnih znamk in jo je sestavil neki pismonoša, ki je rabil za to delo 347 dni.

Ljudsko štetje v naši državi je bilo pretekli mesec docela zaključeno. Po uradni statistiki ima naša država 13.930.918 prebivalcev. Dravska banovina sama ima 1 milijon 120.549 prebivalcev.

V začetku meseca decembra je razsajala v Hrv. Primorju huda burja in obustil mraz, medtem pa je vladalo v Splitu pravo pomladansko vreme s prijetno toploto.

Prirodoslovci so dolga leta delali različne poskuse, da bi ugotovili, ali ribe slišijo. Zadnje čase se je posrečilo dokazati nekemu nastavljenцу zavoda za ribe v Londonu, da slišijo tudi ribe in da imajo posluh. Ta mož je ribe v nekem velikem ribniku tako navadil, da na zvonjenje z močnim zvoncev vse priplavajo na kraj, kjer jih običajno krmi.

Dne 20. decembra so slišali v bližini Loškega potoka kukavico. Niti najstarejši ljudje ne pomnijo, da bi slišali to ptico tako pozno po zim.

Iz Avstralije poročajo, da imajo nekateri kraji neznosno vročino; v tvornicah delavci omagujejo zaradi neznosnega zračenja pritiska, v živalskih vrtovih pa morajo živali neprenehoma pelivati z vodo. V neobljubljenih krajih divjajo požari, ki jih posebni oddelki gasijo noč in dan.

Korziko, francoski otok v Sredozemskem morju, so pretekli mesec obkolile francoske ladje, tako da je nemogoče uiti banditom, ki jih je v strah prebivalstvu vse polno na otoku.